په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

ليکوال: پوهنيار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوګر ولایت د سرخ آب په کلي کې زیږیدلی.
خپلې لومړنۍ زده کړې یې د سرخ آب په متوسطه او بیا د عامې ادارې له مسلکي لیسې څخه فارغ شوئ دئ.
لیسانس او ماستري یې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستیو کې د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو څانګې په علمي کدر کې د استاد په توګه مقرر شو.
په ۱۳۶۴ کال کې ننګرهار پوهنتون ته تبدیل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د رئیس او استاد په توګه یې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بیا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استرالیا ته مهاجر شو.اوس په استرالیا کې د ژباړن او ترجمان په توګه کار کوي.

او دا هم د لیکوال د غزل یوه بیلګه :

دئ فساد رشوت روان په ادارو کې
نشته رحم د کاتب رئیس په زړو کې
خدای د مکره د چارواکو سره کار بند
خلاص به نشي هم په میاشتو په کلو کې
که ترې وپو ښتې دا کار مې څنګه کیږي
وایي ته پیسې ډالر لرې جیبو کې
که پیسې وي خلاصوو د کار په منډه
بې پیسو د څنډوو ډیر په وعدو کې
هم دې لیږو له یوه دفتره بل ته
تر څو ستړی شې په تلو او په راتلو کې
یا خو دا چې به له چانه پیسې پور کړې
یا خو نه خلاصیږي کار نژدې وختو کې
دلته حق دئ خوړل کیږي د بې وزلو
نا حق حق دئ احمد زیه په پیسو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرلیکونه

۱ ـ سریزه	۱ـ۷
۲ ـ دشعرونو مجموعه	۸ ـ ۷۴
۳ـ داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله	۷۵ ـــ ۷۷
۴ـ نتیجه	۷۸
۵ـ	۷۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱تر۱۹۱۹کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې ستررول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان يې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوې دیموکراسۍ لاربښوونه کړې ده ، په تولنیزبدلون کې يې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دی ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرټوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکوالان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه يې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه يې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې يې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسسینو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهرآ يې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې بنه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خبښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروا اوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه يې ستایله ، خلک يې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته يې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک يې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه يې کوله، خلک يې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو لیکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړیٔ دیٔ .

غلام محی الدین افغان کومی لیکنې چې کړي، اویایې چې کوم شعرونه ویلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسیم کړیٔ، چې یوه واقعي بنه یې لرله یعنی ژوند یې په حقیقی توګه په خپلو اثاروکې ترسیم کړیٔ دی، چې داخبره موږ دده په ځینو شعرونوکې وینو.

غلام محی الدین افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاریخ په سراج الاخبارکې نشرشویٔ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنیز اختلافونه شته، چې یوه طبقه یې د بلې طبقې پرضد دریږی ،اوپه ټولو مسایلو کې اتحاد اویووالی نشي کولای، یعني یوه طبقه یوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنیز اختلافونو درک کړي اودایې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټنې له پاره هم ټول افغانان په یوه سنګرکې درېدلای نشي نو ځکه یې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بیان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعیت موخپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرده خپل یو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنوري په ۱۷ تاریخ په سراج الاخبارکې دده یو شعردترجیح بند ذوالقافیتین ترعنوان لاندې نشر شویٔ دیٔ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعیتونه یې په کې ترسیم کړي دي دخلکو ژوند یې په رښتیني ډول ترسیم کړیٔ چې داشعرپه دې ډول پیل کیږي:

موږ بــه تعلیم یافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنیاکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترجيح بند ذوالقافيتين کې غلام محی الدين افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبيرته پاتې والي عوامل په۳۵ بيتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بيسوادي ، فقر، غريبي اوبيچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسينوعلوموسره دخلکونا اشنايي، دملت دزراعت بيرته پاته والی، اوله ابتدايي وســايلو څخه په زراعت کې کاراخيســتل ،دنوروملتونو دزراعت پراختيا اوپه معاصـر تخنيک سره له لږ ځمکې څخه ډېرحاصـل اخيستل، په نوروهيوادونوکې اوداسې نورمهم پرابلمونه شـرح کوي . ددوی په دې حالت باندې ليکوال افســوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ويجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشيني دغه ويجاړحالت سره يوکوي اوموضوع ترسيموي.

پو هاند عبدالحی حبيبي څو کاله پخوا دغلام محی الدين افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې ليکلي وو:

،.... شـپيته کاله پخوا زمانه درپه ياد کړئ ،هغه وخت چاپيشــتوشـعرنه وايه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پيروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښتی وواودبنو په غشـي په ژوبل وو، دشـعرموضـوع اومحتوی يوزرکاله دغسې راغلي وه، اوخلک هم په دغه لارتلل يو وارنابيره غلام محی الدين افغان دشــعرمجرا بدله کړه، اوپـه ۱۳۳۳ هــــــ ق کـال کې يې پـه ســراج الاخبـارکې دکوم خيـالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستايني پرځای دوطن په حقيقی دلبرپورې داسي بدله وويله :

زړه زمـا ډک دی لــه مينی دوطن
خپل وطن مـاتـه عزيز دی ترخپل
تــــــــــــــــــــن

داموضـوع اوس موزته نوې نه ښـکاري، اوښـايي چې ډېرځلمي يې دبيان يوفرسـوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه يې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښــايي چې شــاعربه دپخوانی خيال اودزاړه مکتب پيروان ډېر غندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زميني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دســـراج الاخبار مشهوره جریده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبیبي دمکتب شاګرد وو، دغې جریدې ته دطرزي په غوښـــتنه انتخاب شـــو اودده ســـره دري تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شـــول. داوي دجریدې دمحرروظیفه اجراکوله، اوهم یې داردوژبې نه ســـراج الاخبارته مضـــمونونه اومقالې ترجمه کولې، په ســـراج الاخبارکې دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې دامیرپه امربندی شو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګری وو. چه دهیواد دترقي له پاره یې دهغه وخت په ســـیاســـي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلې ورځپاڼې په ټولنیز ارزښـــت ډېر ښـــه پوهیده نوځکه دهغه ســـتاینه یې په یوه مثنوي کې بیان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چې مطلع یې داسې ده:

اخبـارهرملـت تـه جـانـه
ضـــروري ده وا وره مانه
دملـت منـافـع غـواړي
پـرغـمـودمـلـت ژاړي

همدا ډول په همدې ګڼه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې یوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبیتونه یې د نمونې په توګه را اخلم:

پښـــتـو ژبـه شـــریـنـه
هـم فصـــیـحـه هـم مـتـیـنـه
قـواعـد یـې خـوارښـــه دي
قـواعـدیـې هـم لـږنـه دي

داوي که په دې شـــعرکې له یوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثریت اواغیزه په ګوته کوی، نودبلې خوانخه داشـــعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې یولړ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښه افهام اوتفهیم وسیله نشي کیدای، ځکه چې قواعدیې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســـتقلال دکتلو نه پخوا ډیرو مترقي شـــاعرانو اولیکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښـــتو مکتوب کې دپښـــتو ژبې په تاریخي بدبختۍ وژړل ، نو عبدالهادي داوي په خپل مثنوي شـــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســـتاینه وکړه، او همدا وایي چې فارســـــي شـــــعرهم لري، ولې هغه دپښـــــتو هم پایه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه څرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پیړۍ په پیل کې دافغانســـــتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جریدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســـئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســـت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اریایي توب یې مطالعات پیل کړل. ددې لیکنې نه وروسته پښتو څیړنې له یوه کال څند سره مخامخ شوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بیاله ســـره پیل شـــوې. دهمدې کال دســـرطان په څلورمه دســـراج الاخبارپه شـــلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودین داسې ولیکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرمیشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانیه این شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنیز تزئین میدهد.،،

دســـراج الاخباردمطالعي نه معلومیږي چې په هغه جریده کې دپښـــتو شـــپږکلنه ونده، اګر چې دومره زیاته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـــتونشراتوله پاره دپښتو ژبې په تاریخ کې، دیوه نوي فصل په حیث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نیسی :

,,ادبیات ملي، فارســــي ،افغاني هرقوم بزبان خود وهرزبان به ادبیات خود زنده است.,,

ددې دورې بل مشهورشاعرمولوي صالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل ســـره مقایســـه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخیالونه هیڅکله نشـــي هیرولای، اوکه په ژوندکي خوشـــبخته وو نو هغه وخت وو چې ازاد وو، دسیالانو سره سیال وو، په دې شعرکې دانګریز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړی جهانی جنګ چې ټول بشـــریت یې تهدیداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســـیموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپایي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګیردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې یوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو اوهنرمندانوپه اثاروکې په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، اوهغه يې ديوه ملت له پاره دومره ضـــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ گڼه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسې وليکل :

دا اخبار رنگين گلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريې زه يم ولې گلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکې بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړۍ په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنگه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پيړۍ دري رســـمي اوداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولې دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يې دادی چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ گڼه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زمونږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښــه ښــه مضــامين په افغاني کې وليکې، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبرورکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له خوابه عاجزشـــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښـــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه موده موروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوتکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیری له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې اواشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلووختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پاڼو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

دسراج الاخبارڅخه راټول شوي شعرونه

دریم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۶-۷

دا څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی
رنګا رنګه ترقي ده څه عجب محبوب عنوان دی
وقت دعلم اوهنر دی بې قیمت رایګان دی
قسم اقسام معارف دی نوردعلم درخشان دی
دهرعلم مدارس دی هم تحصیل په ډېراسان دی
داله کومه سویه موږکي چې ظاهر اونمایان دی
پخوانه وو اوس پیداشو مګر فضل دسبحان دی
داخوعصر دسراج دی چې افغان ټول په روښان دی
عجب عصر دی جانانه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هرسړی اخته په علم که دهقان اوکه چوپان دی
صنایع اوبدایع دي وقت دعلم اودعرفان دی
پښتانه کېږدی نشین وو مردهغه چې نوم یې خان دی
اوس همه سوباخبره چه دعمر قیمت ګران دی
له عالمه باخبر شوه چه خورا لوی داجهان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــورعــالــم هــم خــورا ډېــر دی   نــه تــنــهــا عــالــم افــغــان دی

تــه ســـــراج   اخــبــارتــه ګــوره   چې دملــک پــه تن کې جــان دی

څــونــه نــفــعــې دي ظــاهــرې   چــې بــې ژبــې دي ګــويــان دی

بــی خــبــريــې بــاخــبــر کــړه   لــه عــالــمــه چــې څــه ان دی

هــرســـــړی عــبــرت پــه اخــلــي   چې زه څوک يم څه مې شـــان دی

ديــن دنــيــا دواړه پــه کــې دي   ګــــهــــربــــاره درافشـــــــان دی

پــه ايشـــيــا کې مثــال نشـــتــه   رشـــــک اوردانــګلســـتــان دی

تــی مــديــرصـــــاحــب تــه ګــوره   محــمــد بــيــګ طــرزي افغــان دی

شـــــه مــديــر بــاتــدبــيــردی   دهــرعــلــم ګــويــا کســـان دی

څــه حــاجــت دی وبــيــان تــه   چــې اخــبــاربــه نــمــايــان دی

دالـــومــړی اخــبـــاردی وروره   چې افغــان ټول پــه روشـــــان دی

تــولــی رانــيســــی پــه خــپــلــه   چــې قــيــمــت يــې ډېــرارزان دی

پــه تــش ديــديــې قــانــع نشــــي   ځــان پــه پــوه کې خوراګران دی

بيحــاصـــــل يې ګمــان مکړی   قــدرمــنــد پــرقــدرد ان دی

اوس بــيــا نــورعــلــی نــورشـــــو   پــه پښــــتــو چې دي ګــويــان دی

جــانــه څــه عــجــب دوران دی   چــې راغــلــی پــرافــغــان دی

خــپــلــه ژبــه مــوچــاپــيــږي   عنــايــت دپــاک ســـبــحــان دی

شـــــه شـــيــريــنــه پښـــتــو واوره   چــه مضـــمون پــه ډېراســـــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی
زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی
په خپل ملک خورانازیږم ناری کړم څومې توان دی
زه صالح غلام دشه یم پرما ډېردده احسان دی
تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی
زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوڅومې توان دی
ډېرامید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی
شه په صدق دوعا وکړئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی
علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی
مراتب دې خدای کې لوړي ترابده څواسمان دی
پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبار هرملت ته جانه   ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي   پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت   رفعه وی په لږ لګ مدت
معارف کي صنایع کي   په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي   فلاحت کي تجارت کي
دېرمعقول بحثونه کاندي   دملت د مخ دوړاندي
ورکوي دوی ته ترغیب   دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت   دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یې ښکاره کي   عالم کي نداره کي
په مقصد یې ملت پوه شي   داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي   زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي   اخبارات یې ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار   منافع دي بې شمار
درشي اخبار اخلاق   اتحاد اواتفاق
ای زما پښتنه وروره   ای دمادستر کو توره
هغه علم چي خرخیږي   هرسړی ورته رسیږي
هغه دی دغه اخبار   رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنــیــا کــې شـــــاوخــوا هــــرمـــلـــــت گـــوره جـــدا

پـــه زوريـــې اخـــبـــارات دی پـــه لـــکـــويــې مـــطـــبـــوعـــات دي

زمـوږ پــه مـلـکـې يـواخـبـاردی درافشـــــــان اوگــــهــــربــــاردی

پــه صـــــورت کي هم يـکـتـادی مـــعـــنـــاء هـــم دی پـــهـــمـــتـــادی

خـــدايــــه دي لـــري ژونــدی چـې مـلـت ســــي پـــه ژونــد ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

.۲ نوامبر

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي

هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت

چه فرصت پيداکي ياره انتقام اخلي بي واره

تيردروکالوته نظرکه په احوال يي ځان خبرکه

چي فرصت مندوکفارو څى ونکړوپه موږخوارو

بياپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو

زړه موخوږ په مراکووو چي وروم ته بشه بازووو

پرمصريانو موږ له دزړه وينه موخوږله

چي ناله ايطالويانو يورش يووړپرطربليسيانو

زړه توکرتوکرپه دی وو رشکي رشكي سر ی پري وو

چه داخه وشو ناګه فضل ته وکي الله

يوواررږغ شو چي روسيانو چپاويووړ پرايرانيانو

په زروعالم يي مړکي په ظلمت يي ملک ککړکي

په سوو سری يي مری کړی مخ په توريزي يي پري کړي

پرزخمی زړومالګی پاش شوي پري موغوشي لکه اش شوي

په ګرداب کي دحيرت تولو ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو   چه علاج يې ډېر محال شو

موږ په دې ناورين اخته وو   فكرزن جگرسوخته وو
چې داخه وسورحمانه   ته قادريې ای سبحانه

طراباس موبالكل هير سو   چه دا خرس روسی راتيرسو

مراكو اومصر دواړه   غم يې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو   دحيا طناب يې پرې شو

موږ.په دې غمواخته وو   فكر زن اودل سوخته وو

چه داخه بلا شوه پيښه   الامان ددې له نيشه

بيا ناری سوی چه بلغار   سوه راپورته دبل غار

پرتوكانو يې حمله كړه   شي په خپل ځانو اخته كړه

صربيانو يونانيانو   همه يورش يووړ پوتركانو

څودولته سره يوشو   دېرتركان په ميان كې لوشو

الحاصل چې په اضرار   رسولی بيشمار

لاهنوز متوجه دی   په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محكموينه   چې اسلام ونړوينه

وتخريب ته داسلام   توجه لري مدام

خپله لوگوله يې بولی   يوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس   پورته كه شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری كه   بيا زاری په عاجزی كه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه شپه و ورځ یې موږ بری که

تی په خپل میان کې اخته کې عداوت په شه پخته کې

چه یې موږشو بالکل هیر په خپل ځان اخته وی ډېر

موږددې کوروسیلونه دوی همیش کوی جنګونه

او وموږته توفیق راکې شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رښتیا کړو عبادت دی بی ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو یو پربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو بری راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره خلورم کال محرم ۱۳۳۳ ۲۸ عقرب ۱۲۹۳ صفحه ۷

۲ نوامبر.

تقریظ

داخبـاررنګین ګلزاردی اخبـارنـه دی چې هزاريـی زه یم ولـی ګلزارنــه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کـه بی علمـه خبرداردی بی خبردی که هوښــیار دزمانی دی هوښــیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښـه ده په ګرمی ده دی بـازاربل بـازارنـه دی

که ســود ا کړی دوکانداردە علم ګوره بـاانصــــافـه ترده بـل دوکـانـدارنـه دی

خوارهغه شــي چه دعلم نه غافل شــي چـه دعلم دولـت مومی بیـا خوارنـه دی

کافران ګوره په علم جهانګیرشـــول مــاوتـــالــره دانــنــګ وداعــارنـــه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کــــــــــــــــــــــــي مړیـه بولـه هرســړی چې بیدارنـه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشــــته کــه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خــــــونــــــخــــــوارنــــــه دی

موافق دزمـانی ســره رفتـار کړه مخــالف دزمـانی شـــه رفتـارنـه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه ســرده تـل ترتلـه پـه چمن کې بهـارنـه دی

که فلک دغیرپه کام شـه غمګین مشـه پـه دی ژرنـده همیشــــه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اوری دترکوله وصـــاله ځو چیچلی یې دزلفو پــه مــارنــه دی

مســـتغني زه دمین په خپل ګفتار کړم ســـتاپه شـــان ګفتاردهیڅ چاګفتارنه دی

مســـتغني یم زمـا نوم عبـدالعلي دی زه پښـــتون یم په بل قوم مې څه کارنه دی

فارســي شـعرمی مشـهوردی په جهان کـــــــــــــــــــــــــی په پښـــتو ژبـه مې شـــعرشـــعارنـه دی

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتيژی بار به وړی دصـــندلی
که له لوژی کيژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پيزارنه وی
خورا شــــه اولوی تلتـک بـه رغوی دصـــــــــــنــــــــــــدلــــــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لويشت په لويشت داکمکی وی
لس پــه لس کې لوينغری پــه جوړوی دصـــــــــــنــــــــــــدلــــــــــــی

لـــه اولـــه بـــه دقـــوس تـــراخـــره دحـــمـــل
پنځـه مياشـــتی پـه کـامـل تعظيم کوی دصـــــــــــنــــــــــــدلــــــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظيم نعمـت دی
څه شـــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــــنــــــــــــدلــــــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفحه ۷

تـه کـره دځـمـکـې ګـوره نـظـروکـه زمـا وروره
څـه عـجـیـبـی اوازی دی رنـګـا رنـګ نـنـداری دی
عـالـم تـولـه دی پـه شـورکـې مرد وزن پـه شـورمـا شـورکې
دبـعضـومـخ تـرقـي تـه دبـعضـو داوپسـتـی تـه
ځـینـی نـورمـلـکـونـه نیسـی ځـینی خپـل سـاتـلای نشـي
بعضـو نوی تهـدای کشـیشـو بعضـو خپـل رهنمـای پریښـو
ځـیـنـی والـوتـه هـواتـه ځـینـی شـوه پـرځـمکـه پـاتـه
یـوعـجـب رنـګـه احـوال دی شـورمـاشـوراوقـال مقـال دی
دنـیـاده پـرشـور راغـلـی تـوریـدلـی قـهـریـدلـی
لـوی دول چـې پـردنـیـا دی پـه یـورپ کـه پـه ایشـیـادی
تول پـه جنـګ سـره اختـه دی پـه سـرووویـنـواغشـتـه دي
بـردنـیـا تـرخـپـل سـرتـیـردي خـان ومـان یې بـاالکـل هیردی
پـه یـورپ کـې زلـزلـه ده سـپینـه ورځ پـه توره شـپـه ده
دجـرمـن پـرغـلـبـه ده زمکـه سـره ددوی پرشـپـه ده
بـل دی هـرچـیـری اورونـه دتـوپـوکـیـږی وارونـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکې ابګوتونه
هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکې موترونه

دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهاردی
دتوپکوټکه هاردی دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری
لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه
په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه
په یوه ان کې شي بریاد ددشمن په زړه سی ښاد

شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي
یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته ګوره له دی حال دی خدای ژغوره
په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه ښاد

یوعجیب رنګه احوال دی یوغریب منقلب حال دی
جرمن دی خدای ګمارلی روس انګریز ته یې شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کې جرمن خاندی خوشحالی کې
انګریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــه فــرانــس کــې ولــولــه ده دجــرمــن پــرغــلــبــه ده

الــواصــــل چــې یــواحــوال دی چــې تــعــبــیــریــې ډیــرمــحــال دی

خــوشـــحــال دی مســـلــمــانــان خصـــوصـــا بــیــا افــغــانــان

څــه عجیب یوشـــه فرصـــت دی خــدای راکــړی غــنــمــیــت دی

هــمــت گــوره دتــرکــانــو درومــیــانــو عــثــمــانــیــانــو

بــیــدارمـــغــزکــامــلان دی بــاغــیــرت عــاقــلان دی

دســـلــطــان هــمــت تــه گــوره مــردانــه غــیــرت پــه کــوره

دهــمــت تــوره یــې کښــکــلــی دغــیــرت پــه لاس نــیــولــی

افــریــن دی پــرهــمــت وی صـــدتحســـین دی یوغیرت وی

چــه فــرصــــت پــه پــیــدا و روان شـــوپــه ربنــتــیــا

غــرمــی وکــه وررهــی ســو مــقــابــل هــم درروســـی شــو

ځــیــنــی ونــیــوی قــفــقــاز پــه مــطــلــب ســوســـرفــراز

هــم پــرمصـــری حــمــلــه وکــړه هــم پــه ســـیــوېــزیــې چــپــه وړی

بــلــې بــلــې شـــه فــرصـــت دی خــدای راکــړی غــنــیــمــت دی

عــطــا شـــوی دی لــه پــاســـه مفت یې مــه بــاســـی لــه لاســـه

ای زمــــابـــــرادارانــــو! ای جــمــلــه مســـلــمــانــانــو!

شـــه فرصـــت دی خدای راکړی شـــه نــعــمــت یــه عــطــا کــړی

چــه کــفــارســـره اخــتــه دی پــه ســـرووینــو اغشـــتــه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی تل بری پرغلیم نه وی

ګاهی ګاهی سی پیدا مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر په احوال که ځان خبر

چه پرموږ باندې څه حال وو پرېشان زموږ احوال وو

دکفاروغرغرِی وی شپه و ورځ په موږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده دخالق نګهبانی ده

چه یې موږ کړو ځینی خلاص شکری وکې په اخلاص

بلي بلي مهربان دی دمظلومونګهبان دی

له ظالم انتقام اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردګاره ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که بیا زاری په عاجزی که

موږنګاه کې له افاتو له جملوانقلاباتو

په سایه کې مودده شا زموږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځـمـاډک لـه مـیـنـی دوطـن خپل وطن ماته غزیزدی ترخپل تن

هریوګل می دوطن پـه مـاډېرګران دی ترکشـمیره ترپـاریسـه ترلـندن

شـیرین ځان می په شـیرین وطن فدادی زه خودارنګه فرهـادیمـه کوهکن

ګلسـتـان مـی دوطـن لادرکـنـاروی خـارسـتـان دی دوطن راتـه ګلشـن

دوطن پـه حمـایـت کې ځـان مباح دی پـه دامینی کې لازم دی سـربـاختن

دچاپه سـرکې چه سـودا دوطن نه وی سـردده دی مسـتحق دی بریـدن

چاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی دهغـه زړه ه دی خـدای همیش لری غـمـجـن

سـاکنان دخپل وطن چې څوک غیربولی هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـمن

کـه ډېردی پـه جـهـان کې عزتـونـه ډیرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملت ودېن سـراج اعلیحضـرت دی په جهان کې لکه نمردی دی روشـن

هسـی شـان ترقي شـوی دده په عهدکې چې پـه کـاروی دوی دپـاره څوزامن

مـدرسـی اومکتبونـه اوس جـاری دی دهـرعـلـم دهـرکسـب دهـرفـن

شـه توپونه اوس جوړېږی په کابل کې اسـتغنـاموشـوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـایع کیږی پـه وطن کې ډېرمرغوب لکه محبوب شـه مزین

یومـدیریې چې جـامع دکمـالات دی خدای دی دی سـالم سـاتی له هرحزن

واقعات موچشـم دید شـوه دهرشـهر کـه پیکن دی کـه لندن دی کـه برلین

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعــا دافغـان داده ای صـــــاحبــه چه اسلام صاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
څلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـیـاده بـخـتـوره ځان خـبـرکـه سـنـوره

دروژی فضـــایـل دېـردی لـه حسـاب تـرحـدتـیـردی

خـوراډېـرپـه ثـوابـونـه دی پـه ډک تـول کـتـابـونـه

روژه خـدای ده خـاص کـړی وخپـل ځـان تـه منسـوب کړی

داحـدیـث شـریف قـدسـی دی پـداشـان ,الصـوم لـی, دی

د,انـا اجـزی, بـه گـوره دی ددې پـه شـان کې وروره

خـدای ویـلـی پـه قـران په شـه طوراوپه شـه شـان

چـه شـهـررمضـان ,انـزل فـیـه الـقـران,

خورانیکـه میاشـتـه ده جانـه ځـان پرپوه کـه پرمـا گرانـه

رحـمـانـی انـوارلـه پـاس رالـیـژی سـم لـه لاس

هـم دهـرچـارزق دېـریـږی نـعـمـتـونـه پـریـوانـیـږی

روژه دری قسـمـه ده جـانـه ځـان کـه پوه واوره لـه مـانـه

درجـه چـه پـه ادنـاده ځـان خـبـر کـه هـغـه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه خوړل اونه چښل دی اودبطن وفرج ساتل دی

داروژه ده دعوامو مطلق مسلمانانو

دنیکانو روژه داده چه مقبوله د مولاده

باید تول اعضا نګاه کړی له ګناهه یې پناه کړی

ته په پښونه په لاسو نه په نو روانامو

پرګته وکې اقدام خپل ځان وساتی مدام

اواعلی درجه داده چه ترتولوشه اعلی ده

چې زړه پاک له ماسواکړی وابسته یې په مولا کړی

دا روژه ده دخاصانو دباری د مقبولانو

چه روژه یې وی ګناه کی فایده نه کی ځان تباه کی

روژه تی چه ګنه کاروی په مثال ددې بیماروی

چه پرهیز کې میوه خوری اوپه لوی لاس زهروخوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شمار ه ۷ ـ ۸ مخ ذیقعد ه ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه

قواعد يې خوراښه دی فوائد يې هم لږ نه دی

داوسیعه ده خورا ترتېولو ژبو ددنیا

که تاریخ ته نظروکې پراثاريې گذروکې

دابه شي درته گویان چه ای لاله ای ځما جان

زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه

شعراراپکشي دېردی ترحساب وترشما رتیردی

اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی

که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه

تنها يوخوشحال خان گوره تی دیوان چنور که ای وروره

څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات يې تمام حل کړه

طبیعت يې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی

نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی

چه بیان دخط وخال کې صایب پاته حکیم لال دی

صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی

که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کي درشکاره

داولاد په تربیت کي خوراډېرتاکید شدت کي

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کي فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کي دغریږی په هررود کي دی ګډیږی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پښتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی شه دی

تخلص خپل دی ایژدی په پارسی قول کي روهی

په پښتو کي چي مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچي خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پښته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال   پـه دنیـاکې دی هرشـــي لره زوال

هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــتـه   دی ثبـات دمحمـدشـانو دیرمحـال

پادشـــاهان دګذشـــته زمانی څه شــو   چه دوی ووصـــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـکندره کل جهان دی   چه دی لاړ شـــوله دنیا نه بی مجال

لاشــي مړشــي چه اجل وده ته راغی   نه په کاریې پادشــاهی شــوه نه اقبال

دبـابـل اودنیـنـوی ســـلـطـنـتونـه   داسـي تیرشو لکه تیر شـي دڅاخیال

دبرمکو کروفر په داشـــان تیرشـــه   لکه تیرشـــي په خوبنــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان   اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شـي   اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال

اوکه عقل دلقمان جمله ســـتاشـــي   معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي   اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي   کـه پـه حیـاکې شـــي عثمـان خوش خصـــــــــــــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شـي   ابوذرغونـدی کـه یې صـــادق مقـال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شــــجاعت کې کـه خـالـدزوی اوپــه خـط کـې عـلـی زوی دهـلال
دولـــــــــــــيـــــــــــــدشــــــــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصــــت نـه دســـيال وی په دنياکې نـه مثال
شــــــــــــــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شـــي تـه بـه وکړی لـه دنيـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصـــح مشــــه ونورچاته مګرته که شـــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک دی بیقـرار   نن سـتم دکـافرانو شـو بسـیار

درسـول درویه فضـل وکړی رب   پـه امـت دخپـل حبیب بزرګوار

سـتمونـه دکفاروچـه حسـاب کړم   دوی تیرشـوی بیلـه حدولـه شـمار

دوی په زړه کې رحم نشته په اسلام   جوړیږي دېرلکـه جوړیـه اهـل نـار

طاقت نـه لرم چـه لږ بیـان یې وکړم   ددې جفـا لـه سـتمونوڅـه اخبـار

ترسـایـانوکـافرانووقصـد کړی   چـه دمسـلم دپـاتـه نشـي یو دیدار

شـي اخراج مسـلمانان ټول له یوریا   حلقـه تنګـه دپـه دوی شـي دپرکـار

ورو ورو دپه اشـیا کې هم مفقود شـي   مګرڅوک چه دصـلیب شـي پرسـتار

دصـلیب بیرق دپاس په مکه شـي   یو دوشـي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیاپه نصـاری شـي   پـه رضـا یـاپـه جفـاواړه کفـار

نن یونان باغی له حکم دسلطان شـه   صـبا ورځ سـرو په شـوه خودمختار

انګریزووچـه خیرخواه یودبلوچو   پـه داچـل یې کړقبضـه ددوی دیـار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـورکـي   ځکه دانګریزبلوچستان شه باج ګذار

مراکوکې چه د ورونو سـره جنګ وو   اوس فرانس پـه کې عزیز دی بی پیکـار

پـه ایران کـې هم دغسـی حـال بنـکـاریـږی   چه ټول شـوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه فریـب یي مســخرالجیر پـاکړه　هم تـابع داســي ســلطـان دزنګبـار

دانـګریـزډېرفریـب پـه داوینـاکي　چـه خیرخواه یود ادم دټول تبـار

هیڅ مطلـب نورنلرو پـه زړه کي　تـمیـزتـاســوحـواموروه ادم پـلار

اعـانـت لـره راغلـی یولـه لـری　دخـوارانـو کـړومـدد بـرادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په ښـه شـــــــــــــان　دوی خـوظـالمـان لـکـه لـیوان دی ډېـــــــرمــــــکــــــار

شـرمښـان چي یوځل پریوزی په رمه کـــــــــــــــــي　لحـاظ خونـه کړی دکبـاراودصــغـار

فلسـطین چه په قبضـه کي داسـلام دی　په اسـلامبول کي داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چي دوی خواهان دی　چـه علاج غونـدی مبزکـاندی پـه دار

دانجواوصــلیبی جنګونـه کـه نـه وو　پـه منبزبـانـدې لـه یورپ دتـارتـار

دسـلطان صــلاح الدین په زمانه کي　تول یورپ چه یورشـلم کره حصــار

له کفارواکثرمړه شــو په میدان کي　نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســه قصـــوروه داکلام په باب لیکلی　چـه روضـــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کي　چه مسـلمان شــوشــهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یي دسـلوکالوپریښـود　نـه پـه غیژکي دمورطفل شــیرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو　لکـه وی و عیـد لره لوری دقهـار

ډېرکلی یي خـالی کړه لـه ســرونـه　عمـارات خـالی وشـــوه بیـا پـه نـار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونـه داتلی ســـه عجب نـه دی   چـه لږ حـال دانګریزانو کړم اظهـار

پـه ظـاهرکي انګریزان مهذب تردی   پـه بـاطن کـه دوی بـدتردنورکفـار

اول داچي اوس سالارددوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چي دمســـیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســـرداردی هم یې پلار

چـه دکـړی ووبـیـان اطـالـیـه تـه   چه اســـلام دی ډېراشـــد اغزی دلار

ډېرثواب دی چه خارلری شـــي لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـي اســـتبعال داســـلام کړی   لـکـه شـــي درووابـنـه دمـرغـزار

قلم بنـدبـه یي زرمـه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشـــجار

دعـــادافـــغـــان داده ای خـــالـــقـــه   چه تل وی تول دشـــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ـ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

پـه عـالم کې ځـه غوغـا ده نوپوهیږم چه دروغ ده که ربښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداســـلام ســـره حملي دی غلبـه ده کـه غزاده نـه پو هیږم

چه اســلام لره به غم وی که ســاده ده داژړاده کـه خنـدا ده نـه پو هیږم

جنګ دکفروداســـلام که قیامت دی اخرت دی کـه دنیـاده نـه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی نـه پو هیږم ځـه بلا ده نـه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنګ که رســتختیزدی کـه دکـل عـالم فنـاده نـه پو هیږم

رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کـــــــــــــــــــــــړه توره شـــپه ده که رڼا ده نه پوهیږم

عـاقلان دی زمـانی دی لیونی کړه داجنون دی که ســـودا ده نه پوهیږم

مســـتغني کـانـدی وینـاپـه هرژبـه چـه دده ځـه مدعـاده نـه نـه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عین دی   بلي بلي ثـابـت شــوی پـه قران

اروېـدلی بـه دی وی چـه خلق وایي   رعـایـادتول پسـونـه شــه شـبـان

هغه پســه چه اطاعت دشـبان نه کي   خـودبـه یـي وخـوری دی لـیـوان اوشـــــرمښـــــان

پســه دځان په شــروخیرکله پوهیږی   لـه رمـه ووزی لقمـه ســی دګرګـان

چه جداجدا ســی دوی خپل شـــپانه پـــــرېږدی   لیوه خپل مطلب حاصــل کي په داان

چه لیوه په رمه ګډ سی حال یي داوي   پـه ســروونو تول لړلی پري لمان

جـدا مـه شــه جـدایي توره بلاده   همدغه له خدایه غواړي دښـمنان

ددښــمن همدامطلب دی مثال واوره   لیوه څه غواړي له خدایه بادوباران

جدامه ســی له رمی شـپانه قبول کي   اوکـه نـه وی بیـابـه وکي دپرارمـان

په رکاب کي په ســرورکي شــه تابع ســـــی   شکری وکي زموږ شبان دی مهربان

دهرشــپـه تعظیم لازم پرهرمیږی   اوکه نه کي خود به وکي دپرنقصــان

باری خدایه ته توفیق راکي وموږته   چه دخپل پادشــاتابع شـوپه ښـه شـان

شــه توفیق داطاعت وموږ ته راکی   چه دی خپل امیر تابع ســو په قران

څـونـه لـوی نـعـمـت درب دی پـــرمـــوږســـوی   چه پادشــاه مومسـلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زموږ شـــبـان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنګی کي تولـه یو کـانـدی جملـه مسـلـمـانـان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډېـرعـمـر تـمـنـاکـوی تـرکـومـه دځوانی چمن پـه زړتیـاکوی ترکومـه

همیشـــه بـه خوب خنداکوی ترکومه اعتمـاد بـه پـه دنیـا کوی ترکومـه

دارفتـاربـه پس شـــاکوی ترکومـه

ځوبـه ګرزی پـه دنیـا پســی زهیره ځوترځونـه یې پـه غمکې یی دلګیره

ای دخپـل نفس وهوا پـه دام اسـیره ځوبه پټ له مرګه ګرزی ســپینه ږیره

په روشـــانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اســـانی پردنیـا غواړي

ځوترځوبـه لـه خپل عمر بقا غواړي ســتامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چـه ددهرلـه یـارانـو وفـا غـواړي صـــیـاد ی پـه دعنقـا کوی ترکومـه

عمر تول تیرســـو په لهو په لعب کي زنـده ګی موده پـه رنج اوپـه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کـــــــــــــــــــــي شـــکرنه کووهریودي په غضــب کي

ځوبـه خوف اونـه رجـا کوی ترکومـه تـه چـه دابـدی پیری کي پـه دنیـاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څه ســـترګو به دړیږی په عقباکې   شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــــــــــې   تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښـتیا وایه نیکه صـفاته   بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه   راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه   نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه څوک رضـا که   بلکـه هرڅوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس ســـرولی تـــــــــرشـــــــــاکـــــــه   دوطـن بـه حق جفـا کـوی تـرکـومـه

چه ددین بناورانیږی باک دی نشـــته   په رشـوت ګوتی جوړیږی باک دنشـته

ګنـاهونـه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه   ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشـته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه   پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه   هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه   راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره   ورک ســه ورک ســه سـپی مه رازی تـــــــــرکـــــــــوره

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــــیـــــــــغـــــــــوره   دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســـپیتیـا کوی ترکومـه   چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومـه و جهـان تـه   ته چه پند وايي ناصـــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه که افغان
تـــــــــــــــــــــــــــــه

شـــکايت بـه دقضــــا کوی ترکومـه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶-۵

درحمان بابا په شعر مخمس

ځوک چي ورک له خپل وطن وی څه به خوب کا   ستمګر چي ګلبدن وی څه به خوب کا

مبتلا چي په شیون وی څه به خوب کا   هغه ځوک چي به مین وی څه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب کا   داجهان دی پاته تانه هم له مانه

دقضا چاره خونشي له لقمانه   ځوک کری نشي علاج دمرګ دوانه

هرنفس د سری تله دی له دنیانه   چي بي هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

له خوشي اومسرت نه خنداکیږی   په بیلتون کي خندانه وی ژړاکیږی

خوب بستربانديِ سره داشناکیږی   چي عاشق له خپله یاره جداکیږی

که دسلو شپو کرمن وی څه به خوب کا   چه مفتون شي څو اوربل دده په زړه شي

ناآشنا له خواکه خوبه له لیمه شي   عاشق نه دی که بی یاره دی ویده شي

درقیب له جوره خوب دعاشق نشي   دهغو چي یاردښمن وی څه به خوب کا

بی کسی می هرکزنشوه غمګساره   ازاده لکه لاله یم له ګلزاره

تماشي ته می عالم راځی بیشماره   چاونه ویل چه له څه یې بیقراره

چه په اورکي یي وطن وی څه به خوب کا   زه په شان دکواکب شب زنده داریم

هرګزنه یم ستړګی پټی بی قرایم   هرسحر زه له ژړا سره دوچاریم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل ډېرافګاریم   څوک چې داســـې زارغمژن یې څه خوب کـــا

دچاکارچې شـــکایت ســـې لـه هجران   ممکن نـه وی چـه بیرون شـــي لـه نیرانـه

امیـد مکړه خوب خنـدا شـــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چې یې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی   هم قیمـت کلـه ګوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشــــادی   پــه ظــاهره کــه مفلس اوقلنـدردی

کــه لبــاس دبی کمــال وی دزربفتو   دائی ځـل دی دحریروهغـه خردی

کـه لبـاس دبـاکمـال وی دکربـاســو   کمـال ده لره خلعت دی هم زیوردی

څوک چه نه لری کمال واوره افغانه   کـه غنی وی لاخوتـانـه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښــــتــانــه کــه ادم زاد دی پــه خــویــونــوکــې عــنــاددې

نــه هــمــت لــری نــه عــقــل خوبش هرګوره پــه فســـاد دی

نــه دپــلارپــه ویــل کــارکــا نــه پــه نــغــت داســـتــاددې

چه په دوی کې یوبې شـــه وی دهــغـــه دســـرجــلاد دی

یودبــل پــه کمی نــاســـت دی ځــکــه تــل پــه بــلا یــاددې

اول زه دانـــــوردپســـــه څــو شـــتــه واړه داهــدا دی

پــه نفــاق یــې واړه ورک کړل کــه شـــجــاع دی کــه جواردی

نــه قــدرشـــتــه نــه پــدل دېــرتــرمــوروتــرجــداددی

دالاشـــکرکړه خوشـــحالــه چــې بــنــده نــه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اگست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

دپرڅنا دخپل مولاکرم چي اوطان موخپل دی که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی گل موخپل ســوســن موخپل ســنبل موخپله

ریحـان خپـل نرگس خپـل ســمن موخپلـه کشـت موخپل زمین موخپل گلشـن موخپله

ســروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســاقی موخپل دوران موخپل دی پســته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی طبیب خپل حســیب خپل دشــمن موخپل دی

گلیم خپل بـازارموخپل کشـــتن موخپـل دی زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصیغه دنحومستقبل دی که ماضی موخپل دی یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــوخـــپـــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســمـه ا راضـــی مـــوخـــپـــل دی شـــاموخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســـپاه خپل رعیت خپـل دیوان موخپـل دی کارموخپل روزگارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنگ دی که مقبول موخپل دی کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوکری وكـــي
څوک چې دی نادان وی هغه کس ته رهبری وكـــــــــــــــــــــــــــــــــــــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددليری وکي
پردی نشـــتـه گرده خپـل يو شــــکری وکي

ملک خپل افســـر خپل ســـلطان موخپل دی
درست سره اخباريو ديوانه په ميان کې نشته

بی دجان قربان بل افســـانه په ميان کې نشـــته
هيڅ دفرانســـيونشـــانه په ميان کې نشـــته

شـــکرشـــکرچې بيګانه په ميان کې نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــاه زموږ دی مهربـانـه نظروکـه
دپړ عالی يې نيت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزيز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خـپـل بـيـان خـپـل قـلـم مـوخـپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپېږم کال ۵ ـ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی

زمـا بـه دارنګـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســاقی تل به دداســت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشــق یې خپل زړګی کباب که

راســـه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســی فراغت وی که به نه وی

کـه ددید هوا لری بنـــه فرصـــت نن دی غمازنشـــته ځای خالی فراغت نن دی

ژرســه ژرســه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصورت کې ساعت نن دی

ګوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطن پـه رنج اختـه یم بی ترتیـب

نــه رغیـږم بـه دوا ای زمـا نصـــیب ای زمـادســـترګوتوره ای حبیبـه

پـه ربښـــتیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راڅرګنـد دی ددیداردوعدی څنګ عجب خوند دی

پـه هوا می ددېدن زړګی خورســـند دی دوصـــال وعده دی وکړه ستا سوګند دی

پـه داکارکې بـه غفلت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسوزم ایری شم

کـه بی قـدرلکـه خـاوری دکوڅی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم

کـه پـه تـاپســی ملنـګ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر بـه زه هغـه ســـاعت خوښ کم   چـه دغشـــي دمژګـانو پـه زړه خښ کړم

یـاددې چــه دویـل   چــه تــابــه خوښ کړم   سـپینه خوله کې بی روی یاره درپیشـکش کـــم

په خوشـــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شم ترنام راشه راشه په هجران کې یم ناکام راشه راشه
څما ورد صبح وشام راشه راشه ای زما دزړه ارام راشه راشه
سروقد ګل واندام راشه راشه واړه خلق دصنم مدح خوان دی
هم له لاسی دپرخواران سیندبرباندی هم له حسن بی رونق تول خوبان دی
هم همه واړ ه خوبان یې مقتدیان دی دهمه واړوامام راشه راشه
بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی ته غزال چشم همه مطلوب دشاهانو
ایمان وړونکې دشیخانو دپیرانو بی تانشته څه حرمت دعاشقانو
دعشاقو احترام راشه راشه مهجور زړه خوله فراقه زیاتی چوی
په هغه باندې کول درحم دپربه نه چه په سرغم غمون دپرپراته وی وی
خدا زده بیابه هسی وقت که به نه وی زه نه پوهیږم له ایام راشه راشه
په دروغوهسی ته ولی وینا کړی دوصال وعده همیش ته په فردا کړی
خواه مخواه خندا په ماعاجز شیدا کړی نن هنګام دی که جفا کړی که وفاکړی
چاره نشي له هنګام راشه راشه ای محبوب راست قامت خم ابرویه
لب شکر دندان ګوهر شیرین کویه نازنین مه جبین ستم جویه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو يه ســـنبل مو يه ملک خو يه   عنبر بو يه لاله فام راشـــه راشـــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـاط دی   بلکـه دی د مســـافرو يوربــاط دی

په هرلورکي غم موجود مفقود نشـاط   مـبـارک ددومـيـنـواخـتـلاط دی
دی

تله دی تله دی له جهانه راشـه راشـه   يخ کابل کې مې په زړه بله لمبه شـوه

لـه فراق ســـينـه اتش کـده شـــوه   لـه فراق ســـينـه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرپرده رڼا ورځ راباندي شـپه   ماغريب لره قاتل دعشـــو ه شـــوه
شـــــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــه راشـــه

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشــــه په ســـرواړوه ګلګون ســـاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په ګلســـتان کې په راتک دنوی کال جلوس طـاق دنصـــرت ترمری قوس دقزح مـــــــــــــــــازدیــــــــــــــــــګــــــــــــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشــــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــــــاحـت دبلبـل تقـدیر ګته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په ګلشـن کې کسـی سـودقدم ګل دکلارد شـــــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولګیـد ســــری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مــــــــــــجــــــــــــمــــــــــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســـتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیګر

ده ژلی مرغلری ارغری پربانـدې د ګل کړه ایښــــی دی بوتی بیا دګلوتاج په ســـــــــــــــــــــــــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســـرلی راتـګ وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــــهنشــــــاه دافغـان داودل ســـــالار مری توب دری فخر شـــمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصـــروه مزته شـایي چې امیرنــه مو مـدد غواړي دجرمن قــــــــــــــیصــــــــــــــر

جارج وراســـتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددګـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسی نه ولیدلی پښتانه په خوب	هم نه درلود په دی شان خراسان افسر
ددرست پادشاهان کې نه دی سال دی نه موخی	کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر
نه دی درواغ په رښتیا چه ته یې نن کسرا	په عدالت کې ته یې له خلافه سنجر
دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر	په امیران دادنیا نه لری بل همسر
په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای	داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر
ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا	زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر
نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح	الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر
په نیت کې که چارحم مجسم وی ته یې	چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر
بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم	زمری ته دریدی نشي داانتر
منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی	وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور
وه فراست ته دی انګلیندکي ارلان حیران	په ذکاوت دی پطربورغ کې ووماشدر
ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم	ترهغه پوری چه پرځای خپل ټینګ وی غر
ترهغه پوری چه دنیاکي وی ماشام وسهار	ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بر
ویدی سترګی مورومښان په دی ضورسراج	سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشــــیــاوشــــي ســــتــامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکې داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســــیـنـووویـل که دتاخوشــــي وی زه تردی وه به وایم بــــــــهـــــــــتــــــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چې شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ دوه کاله کیږی چه جګړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام فریب موجوړکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز خویوتربله تمام نشي په چاڅه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی څمک لومی دی که څوک پوه شي پکار ایرادمه کوی دی ملک نه دېربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موړامــت دمحمــد رســـول الله یو افغــان   په دين ميتن باندې تړلی يو په ســـرپه ځان

ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عين ايمان   که نژدیکیت دبدووکړی په سنګساربه شي

دانصـــيحت له زړه ســـوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــــــــــــــکـــــــــــــــــــــار   ګنــه حملولره تيـاريوپـه کو مــک دغفـار

خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقـــار   ددين دبنســـمن زموږ ظاهرياســـتی مرداربه شـــي

عرض بيګی درست حال ونه وايه دافغانانو مـــــــــــــــــــــــــــــــــــــــرام   په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام

پادشاه چراغ ددين ملت غم زموږ نشته تمام   کافران واوری درته وايم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بيګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږم کال یولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ کـه بـــــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زموږ بـه وای پـه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زموږ وی ډېرهیبـت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مگر موږ خویوتراوســـه لاپـه خوب کې دســـــــــــهـــــــــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېرهوشـیار ورنـه مونږ بـه وولـه پخوانـه ډېر خوار

گل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکې په قـــــــــــــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زموږ دوطن پـه هـــــــــــــردیـــــــــــــار

کــه فـقـه اواصــــول شـــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشـعـار

که چیری زده کړی په منطق کې ښه گفتار دی بـه فقـه گوری پـه نظر داسـتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کې اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی گونـدی بیکـار

نه خبر له مساحت اواقلید سـروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســـطو منطق پســـی گرزیدی بســـیار دبیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصـــاراله حرفتون پرهیزگار پـه داشـــان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

استعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جـــــــــــــــار چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دایې نتیجــه دبی خبری دطلـب خوار   چه دی نکړی هیڅ پروا دزمانی په کاروبار

که څوک ده ته بی خبروایې دحسـدشـي په کـــــــــــــــــــــــــــــذار   مګردی پــه حقیقـت کې بی خبرګنی تلوار

الغرض په سلوکس کې څوتن بیا په شمار   چه دوپی وتړی په ســـردفضـــیلت یوســـپین دســـــــــــــــتـــــــــار

بیابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار   چه والی دچین موڅوک دی هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شـــکوی دعالمانو صـــدهزار   ولی عـــالمـــان دی دنبیـــانو میراث خوار

پــه ایـذ اوحســـــد نــه دی زمـــا ګفتـــار   زه محب دعـالمـانو هم ددوی یم خدمتګار

هغـه څوک خوکـافرکیږی پــه دی کـــار   چه دی ګوری علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضـــروري دی مونږ زده کړو له کــــــــــــــــفـــــــــــــــار   هنردفلاحـت اوتجـارت هم کښـــتوکـار

په فرانس کې دومره پوڅکی وی بیشـــمار   کلـه وی زموږ دوطن دولی بیخ یـادچنـار

په فرانس کې له بســوی نه حاصــلیږی دامـــــــــــــــقـــــــــــــدار   لکـه دلتـه جریـب اودقولی وی پیـداوار

دځمکو زراعت په فلاحت دی انحصـــــار   بلکـه ټول جهـان پـه زراعت دی مرغزار

زه چـه نظروکړم پــه حـالـت دزمینـدار   بی واره په ژړاشـم په صــداشـم په کوکار

دوی خوبی تهذیب اوبی هنردی هم نادار   بلکه بی خبردی په صــنعت دکښـــت وکار

لاتراوســه یې هغه درانه جغون هم اسپار   بل لاداچه نه پوهیږی په ســـادین هم په شـــــــــــــــدیـــــــــــــــار

دوی مدام وی دبرشـــایق په داســـې کار   چه دوی مره کړی یوتربله په یوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار بیاهم سـل ځله بهتر دی له عابد رشـوت خـوار

نکړی راشـیان خوبی رشـوته دچاکار گـویـا دوی لـره حـلال دی دامـردار

رسـول دی لعنت کړی په راشـي باندې هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عذاب دی بـارب دقـهـار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردګار هغه څوک چه رشـوت اخلی له مسـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار ولی اوس خودوی دی عزتمند هم باوقار

چه کرم زورم نشـته په فلک سـفله پرور ورنه مابه په یخ کړی وی ځګر هم خپل تتر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشک وعنبربولی په داچین کې به خطا کوی ترکومه

یاچه شوندی دیارلعل وشراب بولی روانه کې ناروا کوی ترکومه

بیاچه مخ ددلبر شمس وقمربولی په تخمین به داسود اکوی ترکومه

لمرپه دوګوتو هیچا نه دی پټ کړی ته به دادحق اخفا کوی ترکومه

نه رسیږی دچالاس یې وکاکل ته ته دزلفو به سوداکوی ترکومه

دلبران تول بیوفادی وفانکه ته بی طمع دوفاکوی ترکومه

معشوقان دعاشقانوقاتلان دی ته دترکوتمناکوی ترکومه

په یوه اداء دی درست عالم قتلیږی ته به دانازواداکوی ترکومه

په یوه نګاه ژوندی په بل دی مرمه دغه لوبی به په ماکوی ترکومه

دزړه وینی می غذا دوامی نشته ته به ماته لابدوا کوی ترکومه

دادترکودغمزوزخم ناسوردی په ناسوره مداواکوی ترکومه

دجفا په تیغ دی تول جهان تباکیق ته به داجوروجفا کوی ترکومه

دادزلفواودخط لشکری ګوره پرسپین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمنیان اوانګریزان سره جنګیږی ته بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنګوپه تیغ زړه زما ســوری شــو   دجرمن بــه تـمنـا کـوی تـرکـومـه

دیورپ وحال ته ګوره حال په څه مو   خوشــحالی به په ایشــیا کوی ترکومه

راشــه راشــه سـترګی وموژه بیدارشــه   دنرګس پــه تمــاشـــاکوی ترکومــه

سـم سـړی ســه مجنونی پرپرده افغانه   ارزوپــه دلــیـلا کــوی تــرکــومــه

دغنچي په شــان خاموش ســه خوله که پــــــــتــــــــه   ته به ګل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شـــو جه بیدل دپښــتنو وه   ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباســـی نه پنداخلی افغانه   چپ ســـه تـه بـه داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غزل

نوی خلق نوی رسم نوی کاردی   نوی گل نوی بلبل نوی بهاردی

نوی شاه نوی سپاه نوی فوجونه   نوی گز نوی سکه نوی بازاردی

نوی نوی زلمی وینم زاړه ولاړل   نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه   نوی نوی په هرجای کي دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونه   نوی نوی سوداگرنوی بی پاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شه   نوی نوی معشوقی نوی سنگارشه

نوی ورد اووظیفه نوی شیخی شوه   مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کي شولی دېری   په زړ ومینودچاکله اعتباردی

نوی نوی قصی اورم حیرانیږم   په جهان کي یوتربل نوی زوکاردی

زاړ ه چي نوی راشي نوی همه زوړشي   داحکمت نعمت الله دپاک غفاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما

نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم

چاته وژاړم پرچابانديِ فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندیِ بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکې ابدی سوم!

ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !

اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی په قفس کې دزندان جگرسوخته کی
اوس به گرزیدم ازادپه چمنوکې الووتم به په صحرا اوپه باغوکی
بنه به گرزیدم خوشحاله په شگوفوکی ولی اوس یم په غموپه اندیشوکی
چه بندی دی دقفس کړمه صیاده خدای دی ماغوندی بندی که ای ازاده

الغرض چه ده وهلی دانعری دقفس له لاسه ووپه غلبلې

چه ناگه دچمن بادراغی د کشې چه پرونشست دایه وواته له خولی
مگردباد دوطن دخوا راغلی چه زما صبروارام راڅخه وړی
یوساعت متفکرووحیران پاته نه یه شکروشکایت کاوه وچاته
چه بیا باددچمن راغی دده خواته اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته
لکه زه هسی بندی سی ای صیاده دوطن په جدایي سی ای صیاده
زه چه فخر دچمن زیب دبوستان وم غوریدل گل دخپل ایشان وم
دباغودشوباغچو روح روان وم دسروګلوپرشاخوبه نغمه خوان وم
دپولادوپه پنجه کې دبندی کړم دهرکس ودناکس دی ریشخندی کړم
زه به تل دباغ پرسر شه په هوا وم شاخ پرشاخ به بیا په څه نازوا داوم
دگلانوپرسروبه په خنداوم په ځالی کې به وم ناست یاپه صحراوم
نه بندی وم دقفس نه می هیڅ غم وو! نه می اوشکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم
په گلشن کی به دعشق نغمه سراسوم

چه له پورته به پرگل باندې راتاسوم
وسمن وياسمن ته به گوياسوم

اياڅوک لری داعيش وعشرت نن زما
چه نديم وگل خانه ده په چمن زما

هغه گل هغه پسرلی هغه بهاردی
دنرگس اوشگوفه گرم بازاردی

دطوطيانوپه گلشن کې چغهاردی
په چمن کی دبلبلو چنهاردی

پرگلانوالووته کاپه خندا!
زه بندی يم دقفس اوپه ژړا!

زړه می ډک دی سره چووی دارمانه
خدايه ژرمی خلاصوی له دی زندانه

نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه
بيامی ورسوی ژرترخپل بوستانه

که دی زه يمه قفس ته پيداکړی !!
بياوزر دولی ماته دی راکړی !!

ځوترځوبه يم په دی جوروستم کې
ځوترځوبه يم په اه وپه الم کې

ځوترځو به په ژړايم اوپه غم کې
ځوترځوبه يم دارنگه په ماتم کې

چه اميد می دخلاصی نشته هيڅکله
نوبهتردی مرگ تردی ژونديوپه سله

بيانوچپ سوپرساعت په تأمل سو
زماخيال سوچه دغم متحمل سو

بيايې ناری کړی همرازه دسورگل سو
ويل اه چه دصيادلاتغافل سو

ځان که مرچه له ذلت نجات مومی
په گوشه کې دعدم به حيات مومی

که څه نه دی شه وماته په داشان مرگ
ولی ولی ځوان يم اودځوان وی دارمان مرگ

خودژوند دپاره شه دی ناگهان مرگ
په هزارځله بهتردی ترزندان مرگ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وينم　ولی نــه مرم چــه بــه بيــا زه قفس وينم

پـه حســـرت اوپـه افســـوس بـه داويلـه　وګلشـــن تــه يې کتـل بيـا يې ژړلـه

دقفس ودروازه تــه يـې څـغســـتلـه　لاريــه نــه وو وزرويې ســـرپــه ولــه

پـه هواســـوســـربی ونشـــت لـه قفس　وينی توی سوی سوړپوړولويد له هوس

ســرترپاته په ســروونوکي غرقاب وو　ځان بايللی زړه زخمی حال په خراب وو

يابيهوشـــه يا پرهوش په اضـــطراب وو　چه پرهوش به شـــوګويانه په داباب وو

ســـرمـی بـايـلـووپـه هـوا دازادی!　شـــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پـه هـوا دازادی مـی وزرپـرې ســـو　شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم　نــه چــه پــاتــه پــه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشاهانو غټ زکین دی هغه زموږ سراج الملته والدین دی
مقتدی اعلیحضرت رکن رکین دی دوعا کوی صبح وشام روی زمین دی
پراسمان دعزت نمردی غوږیدلی مسلمان دده په تخت دی نازیدلی
ملاکړه تیټه اسمانو دده له تیغه چه قتل ددښمن کړ بی دریغه
کی قبا که کی خسرو دی که داراب دی تللی ډوب دده په درپه دق الباب دی
تمنالری چه موچی یې رکاب کړی اوپه سترګوییې داس دپله تراب کړی
مملکت زموږ ابادتول یې ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشمن یې تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

زه یم پــه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر سـه عجب خوب وو چه می ولید ه سـحر

یوتربلـه وژنی پــه توپـک اوپــه خنجر ټول یوروپ اختــه دی پــه غوغـا پــه شـــــــــــــوروشــــــــــــــر

ومی کړه پوښــــتنـه لـه یوچانـه پـه مدار ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲

دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار ۴

داهغـه یورپ دی چــه دی جـای وودهنر چـه داملـک دعـاقلانودانایانودې بســـیار

دوی ولـی پرېوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب بیامی له هغه نه اســـتفســـارکی په داباب

چه ورک دی له جهانه مســـلمان شــــي په عـــــــــــــــــــــــــــــــــــــــذاب ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شـــتاب

څوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت زه که اوس خودوی شـــول په دنیا کی په خـــــــــــــــــطــــــــــــــر

نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت

ســـوک چه ډیرمغروروی دهغه خاوری په ســر چه لری مصـــــیبت کا اوحاصـــــل کاندی راحــــــــــــــــــــــــــت

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســـی شـــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه به درته وایم دفلک په دوروغن نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کې داجنجال ده وی که چیری ورک له جرمنیانوشومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکې دیرپایمال یاکه انګریزان شي له قسمت پروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کې کامیاب که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کې یاره داسي انقلاب اوس خودېرضروري دی چه اسلام شي فتح یاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکې سرپه سر بیاهغه وپل چه ته هم څوک یې په خپل تن

چه دلته یې راغلی اوصورت دی وی غمجن جاوا ا که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن ماورته بیان کې خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسي بیخبریې له دنیا له خیروشر

چېرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان دېردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وایي دیوروپ وحکیمانو ته خواران بل موږ یودېرماهرپه کاروبارکې دجمدر

۲-۱ دبحرهند کی یوه لویه جزیره ده ۳- بورنیودمحیط کبیرپوه لویه جزیرده

بیاراته ګویان سوهغه ځوان په دی مضمون ستاخوهم څه زده دی یاته هسی یې پښتون

ماویل چې پښتانه خودې په علم کې جیحون زه یم له هغونه یوادنی سړی کرمون ۱

په اتوژبو پوهیږم درته وایم مختصر یعنی په پښتواوپه هندی کې یم ماهر

عربی اوانګریزی خوهم پوهیږم په ظاهر ګورمکې اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې یاره زه یم محرر نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره څوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصـــف دبرخیاوه وحضـــرت ته مـــــــــحـــــــــتـــــــــرم
موږ به ولی ځان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت او عزت یوترمحشـــر
بل نیکه مو عبدالرشـــید وویار هســـی غازی ځـــــــــــــــــــــوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان
هم دی په خوله او په زبان کې وویکســـان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان
هم په خوی هم په خصـــلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شـــا ه درد وران وه دافغان
په ده بـانـدې قـايـل دی يـاره کـل مرهتيـان

بل خو موشـــیرشـــاه ووپه مثال شـــیرزبان
له هیبت نه یې روان شـــه همایون مخ په ایـــــــــــــــــران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شـــي شـــــــــــشـــــــــــدر
حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصـــل کړی ســـلطنت په خپل هـــــــــــــمـــــــــــــت
انگریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانگریز و په مدت
کـه تیپودرتـه بیـان کړم هغـه هم وو لوی اژدر

بـل موانگریزانوتـه معلوم دی شـــجاعت
چه دوی ووراختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشـــــکاره کړی یاره دوی ووته هـــــــــــــمـــــــــــــت
دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انگریزان دی شـــرمیدلی په دی ملک کې مـــــــــــــکـــــــــــــرر
اوچت خودرته وایم چه بیا جنگ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنگ کې هم په بند
ونیول غـازیـانو دېرکفـارپـه خپـل کمنـد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند درچـــــــــــنــــــــــد وی شـــړل له ملکه په همت دخپل جمدر

بیا راته گویان شه هغه ځوان په هسی شان ز ه درنه پرسـان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایې خپل نیکونه خپل دوران اياتاســـو هم څه کړی شـــي په جواب کې زیـــــــــــــــــــلان ۲

یاکه هســــی ځان ته وایې موږ یوشـــیرببر افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی صــــــــــــدهــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســه له ســتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زپلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمد د هغه پاک پرورګاردی — چه مغززده ممکنات په مقداردی

زیاته ونکي دعزت دترقي دی — رسوونکي ده ذلت اوده شقی دی

خدایه ماله شقاوته په امان کړی — په خاطرمی ده نبی اخرزمان کړی

هم پادشاه سراج الملته والدین — چه مالک دتخت وتاج دی په یقین

اهل بیت سراجیه کړی ټول مامون — دښمنان خواروخسته کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شاد — چه مدیردی داخبارهرځای کی یاد

علامه د زمانی روشن ضمیردی — باحکمته پرغیرت باتدبیردی

نیک نامی ورته حاصله مالامال کړی — حاسدان یې واړه پښو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صاحب غمخوردی — دتمام افغانستان دسترګوتوردی

په درویشتمه شماره کې داخبار — یواعلان په پښتو کړی تیار

هرافغان یېپه مضمون باندې رسیږی — په لوستویې یوتربله هوسیږی

ایراد نشته په پښتو کې ای صاحبه — فضل شوی په افغان دی لواجبه

افغانان بهادران دزمانی دی — نوراقوام ورته په شان ده زنانی دی

هردولت کي مشهورلکه دنمردی — دغلیم په سرولاړ لکه خنجردی

افغاني ژبه ده غیرته ډېره ګرانه — خدای زده کړی ده افغان ته په اسانه

ده دی ژبې مبارک ډېرعزت دی — پردوملتوکې یې حرمت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسان دی چه راکړی دمدیر دپرمهربان دی

په خدمت کی ده مدیر صاحب عرضونه څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه

که اخبارشي مزین په افغاني نورانی به شي افغان په معانی

دیورپ په حال به واره خبردارشي له غفلته یوکرته به بیدارشي

که خدای کړی ترقي ده افغاني وی دپښتو اخباريې سرده ودانی وی

ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدایه ترقي پښتو ورکړی بی نهایه

چه فقیر عبدالسلام کامه وطن یم اوسیدونکي مستعلی کې شه وطن یم

امید واریم په خدمت کی دمدیر چه اخبارکي شي داخل زماتحریر

سنه دری سوه یوزرپنځه دیرش کاله تیردهجرمیاشت وه سلخ دشوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دو عا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســـراج د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تـــــــــــــــــــــاج

کوزدنشـــي تخت وتاج له جوړشـــوی له ســـــــــــــرايـــــــــه عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــه ســــــیرابــــه

تـه راضـــی ســـی په دوه کونـه میســـر دهـــــــــرعســــــــــيـــــــــر لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شـه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکـــــــــــــــــــــــي ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب ګوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره سـرچشـمه داسـلام نه یې حق تعالی د مکړه خــــــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یې ســـــــــوافســـــــــر سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه ســـتـاعزت داســـمـانی وی نـازدمـه لویږ ه پـــــــرځـــــــمـــــکـــــه

یـاالله العلمین پــه طفیـل دمصـــطفی شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـايه اوژده کي چه اســـلام په ا ســــــوده شــــــي بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شـــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســته قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان   ربـه تـه پـه رحمت دېرکـه چـه مظهرشـــي درحـــــــــــــمــــــــــــــــان

که په خپل عمر پودعا لرم په خدای قبوله   دپادشاه په شان کي بنايي هم مشروع موهم قـــــــبـــــــــولـــــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصـــیب دعلم وخـــــــــــــــــــاص   که پادشا صاحب دنیت وی کل عالم به سی خواص

ســـعـادت دســـلاطینولکـه ابردنیســـــان   مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــــــــیــــــــــــوان

باری ربه له تاغوارو چه مو هومره دبدبه ســـــــــــــــــــــــــــی   زمورږ دتوری له هیبته کفره په زلزله ســـــی

دبدبـه موســـوه بـالاانشـــــاء الله لـه اتفاقـه   دادعقل شـــمع کوره نوی راغله له خلاقه

عادتی قاعدی داوي همیشه به شیر حریری شـــــــــــــــــــــــــــــو   ایزدی عنایت گوره جام دزروکتوری ســـو

لوی امید شـــو وخالق تـه چـه مورب کي ســــــــــــــــــرفــــــــــــرازه   موزبایللی په دغه وه چه مواخته وه بیغازه

امید واریوباری ته عمارت به موبلند ســـی   دتحقیق توفیق یـه راکي واره لوتی بـه مـــــــوقـــــــنـــــــدســـــــی

لوی امید لرم ورب ته چه همت مو تو له دیـــــــــن شـــــــــي   شـــیاطین مخالفین اعداد دین مو به ناورین شـــــــــــــــــــــــي

دتهذیب اولواجباب کتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپشـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومــــــــه !! دمړه وروړ په ورســـتو غوښـــوځان وکلی مـــــــــــــــړومـــــــــــه

که موژک په څاه کې ولويدد ری ورځی می خـــــــــــواګــــــــــرځـــــــــی په مرد اروبدوغوښوهرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشــی ريـــــــــبـــــــــمـــــــــه

دين موتوله طبيعت واصـــطلاح وبرعات شـــــــــــــــــــــــو تش الفـاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددين دعوی کومه

که خوشوی په ډوډی ګډ سودعيال له سری ولــــــــــــــــــــم په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مرداررومه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانـــــــه يـــــــونســـــــی پـه لاســـوکې می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلــــــــګــــــــومـــــــــــه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم پــه مثــال دکـول غـويـی يـم پـرمـخ ځـم پـــــرشـــــــاراخـــــمـــــــــه

مولا ياشـــه راته وايي که موژک ددننه نه وای د کلو غله می څه ســوه چه ښی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کـــــــــــدســــــــــو فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګوړدمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم درشـکې قيمت بی نســی چه يوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپیژنمـه شـــــــــــــــــــو

اول څان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب کـه پرځی کـه نـه پرنـه ځی زه یـه ترتیب کشیژده بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغــه څــه عــجــب دوران دی	چــه راغــلـــی پــرافــغـــان دی
لـــمـــردعـــلـــم راخـــتـــلـــی	پــه روشـــــان تــولــه جــهـــان دی
وقـــت دعـــلـــم ودهـــنـــردی	نـــوردعـــلـــم درخشـــــان دی
نـــن دجــهــلـــی بـــازارســـوړدی	دهـــرعـــلـــم تـــوددوکـــان دی
داخـــوعصـــــردســـــراج دی	چـه افـغـان تـول پـه روشـــان دی
عــجــب عصـــــردی ای وروره!	چـه څوان زوړ اوزوړ پـه څوان دی
دســـراج پـه نـور روشـــان دی	کـه خـیـبـردی کـه کـهســـان دی
شـــکرشـــکر شـــه ســـاعـت دی	فضـــل ســـوی درحـــمـان دی
شـــه امـــیـــر یـــه دی راکـــړی	پـــرمـــوړتـــولـــومـــهـــربـان دی
شـــه غـــمـــخـــوردپښـــتـــنـو دی	دخــپــل وقــت نــوشـــیــروان دی
عــلـــم دوســـت هـــنـــرپـــرور دی	لـوی امـیـر اوشـــه ســلـطـان دی
مـــزاج دان طــبــیــب دمـــلــک دی	پــه حــکـمـت لــکـه لـقـمـان دی
پښـــتـــومـــړه وه ده ژونـــدی کـــړه	روح پـــروردخـــپـــل لســـــان دی

www.pukhto.net

تخت وتاج دی همیشه وی	خوزمین واوزمان دی
مشر زوی دامیر گوری	عنایت دپاک سبحان دی
شه سردار معین دعلم	دعرفان دباغ باغوان دی
هم ناظردمعارف دی	هم ناصر دهرناتوان دی
شهزاده دپښتنودې	تاج دسردکل افغان دی
شه معین السلطنه دی	پرامیرصاحب دپرگران دی
معارف تولـه دده دی	هم ددې مجلس میزبان دی
نازدنه لویژی پرمځکه	خوولاړ شنکې اسمان دی
هغه خدای دی ساتند وی شي	چه دتولو نگهبان دی

(c) ketabton.com: The Digital Library
www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه مسلکه دی په موژکې یو عادی وپدری شو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شو
چه عادت پردین راغلی هغه دین بولوبیشکه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصطلاح هم بری مداردی حاکم شوپرشریعت	کتاب تول که یه نغاړه څه حاجت دحل حرمت
هرحلال حرام دشرعی که عادت وو ارجمند سو	که عادت نه وو هرڅو نه چه مرغوب وی ناسیند سو
دروا دناروا مسلی زده که له عادته	څه نوکان باسی بیکاره تحقیق کې له شریعته
که اویاځله مشروع موکد وی له قران	چه پسند دعادت نه ووګویا نه دی له قرآن
عادت شه بالانشینه موزیه یوحلقه بګوش	دعادت په ډول رقصیرۍ که چالاک دی که مدهوش
په لحد کې چه دکشیژدی تکبیروواېي وتاته	دین عادت که شریعت ووژرجواب راکه وماته
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعاجزی رسم هغه چه واده په قبیله
په قیامت به الله وایې سپی دی نه خوړڅه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشریعت وو
دیتیم مال چه دخوړ یامال دعصب دتاراج	ستافتوی له شریعته که قرآن درکې رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشیه پښتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوبشی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیخ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی څنګی خورم په اشتها	دین می څه شوراته ګوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په ګروه ګروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنګ ځنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بارکش باری درکړی میره هغه چه پرسپورشو	چه یې خرپه خټ کې سپورکې جهان کل دخره ابخورسو
بازی ټوله له غیرته غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیړه نه وی قدرنه لری له توله	په جثه یې خطامه شی بی معنی سرپی بوله
نغاره کی پراسمان وی چه هوش نلری ساده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بوله پیاده دی
له اسمانه زمکې عرشه څه د راوړه ای خود رایه بدعادت بیانه وم مکرره په باربار	که مبلغ دمعنی نه وویل شی نه وځی له سرایه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تکرار
له تکرار ه ملال مسه عادت دین دی نړولی	پاک قرآن درب کلام یه په چارپیره دی وهلی
له قرانه سره جنګ دی که ملګری دعادت سو	زماوروره په دی پوه شه څه مخرب دشریعت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم منان
بل طرف ته امیدنسته بی دربارد خالق	دغه باب دغه خلقه سوه سابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کې	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موسعادت کې

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شـي جامی یه په اغوسـتی پیریشـان یي خـــوراښـــــــکــــلــــــی
رقصـــوی پرمجلس کې فاجران پرګرزیدلی	په بوســه روپی تراخلی په غاشــوفاسـق نــــــیــــــولــــــــی
نـه ملاشـــتـه نـه صـــوفی شـــتـه نـه دریم غــــاورپــــــیــــــداشـــــو	چه په لحثه توره ورسـی په غیرت تردین فــــــــــداســـــــــــو
خوارفقیر که افسـوس وکه یاپه وینو سـترګو ســـــــــــــــری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی کـــــــــه پـــــری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشـــو نه په زورکي څوک خوژیږی
تـه خرواردلواطت ودزنـا په میزان تول که	یومثقـال ددي پردرنـد دی کـه نـه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کي داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داســـوفخر وســـعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت ســی معصــیت	بل به نه وی په اســـلام کي تردی پورته ضـــــــلالـــــــت
درست ولس په دی شریک دی داباز خواست به له موژوسی	که څه لږی که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نـــــــــه ســـــــي
پرمومن باندي واجب چه داصـــحبت په غم الـــــــــــودکــــــــــه	که به نورله لاس نیســـی یومټ خاوری پـــــــــــردودکـــــــــه
یادټولو په قوت ســره پادشـــاته خبرورســـی	دانخری بـه ســی محکم خره غوایي به تــــــربـــــــدرســـــــی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه غيرت پرمينه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپايماله نه موننگ سونه مونام
دين دگوتوشوريدن سو تسبيح اړووشي غشي	داتسبيح به دی زنجيرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددين نقصان يه وليد ځان به نه ولی بيغمه
لالا ځکوی درتيرسه داخبرسودنامرد	حيدری ذولفقارکشي که چه هيڅ پاته نسی فرد
کل بنياد دين پرتوره نو راحکام په خال وخط	که يه توره تيره نه وی دين يه بايلو سوغلط
دحسين سرپه تويوی دل کوشه دمصطفی	چه غيرت دعراق نه ووکفيين سوه بيوفا
کوم توکردبيدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غيرته دين پايمال پرخی دم
جواهردشريعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظريی ګوری ډيره بده يي جزاشوه

دتهذيب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخلی	ددي زمکي حکم ستادی که اغزی پرژدی کنخلی
دهلک که تربیت وو دپراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکي په شادسی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرخشت وی داپه څه شي موجودیژی	کي دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغیږژی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه سرسام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب وودې بی بولی تورفرنګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکې په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ سوهډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګدوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپوهغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خندا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی	پر قدردهم طبعي بی نزدیکت دمصطفی وی
دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن	ده پرنس کانی ترلی ته خوانچې خوری دسالن
بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی	دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی
بیزوبان په تابازی که گرزوی دی باب په باب	بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب
خه ریشخندی یې پرتاجورکړپرخواهش داهرمن	تن بیزوطناب یه طبعه بیزواندی خپل دشمن
مردی توله په میرانه حبطه درومه ترکوره	چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته کوره
دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه	دنیاکي کودې په نکړی تنگی وتری مرانه
چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرگ یه به ترهسی ژوند	دمردی په کارشرمیری په سپیتانه کې یه خوند
نه موو ویل چې ربه تیرپرتیرسو هیرپه هیر	په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سووسیر
دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې	دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای
دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه	بازی توله درونی ده که د زورفقط سومه
چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده	سره کلان دی غوریدلی بلبلان باندې مستی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یي په یوکنج کي چاپیرۍ	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیږۍ
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری دروموی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یي په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پرېږده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی ګدره ګدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچي په سولیږی دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شـکر شـکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی
ســـروه خپلـه بلبل خپل چمن موخپل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشـــــه خپلـه خمـارخپـل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل سـاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شـاه موخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی	ســـپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســـــکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شــــکرشـــــکربیگانـه پـه میان کي نشـــتـه	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عجـب عصــــردی افـغـانـه نـظـروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســراج الاخبارپه پاڼوکې دپښــتو خاص حرفونه نه ليدل کيږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځينو ځايونوکې پيوستې ليکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغايرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره ليدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دير
موږ	مژ –منز-مونک-منک
ځوان	جوان –څوان
زوړ	زور
پښتانه	پشتانه
کيږدی	کژدی
شوی	سوی
يې	يه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	ځمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غږ	غژ
کړ	کي	ونږوينه	ونروينه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښيار	هشيار	ترکو	ترک
هوسيږی	استيژی	لوړه	لوژه
کيږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتيا	رشتيا
ځينی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	ګنهګار	کنه ګار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافيه	جيوګريفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بيخبر
کي	که	اوسيږم	اوسيژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهيږم	پوهيګم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان يم	څوانيم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکي	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

کل	ګل	لتا	له تا
کرزیدل	ګرځیدل	همره	هومره
فوجونه	فوځونه	ثای	ځای
زلمی	ځلمی	کش	کې
افکار	افګار	خپو	پښو
مکوی	مه کوی	رسیکې	رسیږی
استرکی	سترګی	هوسیکې	هوسیږی
زله	زړه	نمر	لمر
زکه	ځکه	کمه	کړمه
نام	نامه	شکاره	ښکاره
خش	خښ	سپه	سپاه
نخلی	نښلی	لکې	لیکې
هلوکان	هلکان	سان	ثان
دوژخ	دوزخ	میره	میږه
موژ	موز	ثیکوی	ځه کوی
ثینی	ځینی	ثلانده	ځلانده
		ثی	ځی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســـتان دفرهنګي ژوند په لوړ تیا کې یوبل عمده عامل دامیرحبیب الله خانه په دوره کې دهغو فراریانو راســتنیدل وو، چې دامیرعبدالرحمن خان له خواتبعید شــوئ وو، هغوی هیواد ته له راستنیدو وروسته داذهانوپه تنویرکې ستره ونده واخیسته او دمعاصرو ادبیاتو پربنســټ ایښــودلوکې یې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزئ او غلام محمد الدین افغان په خاصه توګه دیادونې وړ دي.

دتجدداوروښــانتیا ددورې ادبیات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بیولوته وقف شــوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسیک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپیغام ددرلودلوله کبله نورادبي جریانونه له خپل عنعنوی اهمیت څخه وغورځول، معاصـــر ادب دیوه متعهد اورســـالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شـــو، په هیوادکې دمزمن فقر،بیســـوادی، اداري فســـاد ،ظلم اوبې عدالتی عمومیت، ټول وطن پالونکې اوپرازادی مین روښـانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنیوپیړیو درکود دلـه منځـه وړلولـه پاره حاده مبارزه پیل کړي. ادبیات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبرئ اوبې تفاوتی ددرانه خوبه راویښ کړي، دپښـــتوژبې او ادبیاتو دپراختیا اوپرمختګ له پاره زمینه برابرېده، په همدې وخت کې په لره اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـې ځوانان موجود ووچې دنویو علمونواواروپایي ادب مطالعه یې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه یې پیژندلي وو، دخپل خیال داظهارله پاره یې نوې لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ یې دپښتو دنني ادب ماڼئ پیل کړه. که څه هم انګریزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډیورنډ په تحصیلی کرښې سره دافغانستان دخاورې یوه برخه له اصلي پیکرڅخه بیله کړه، خوویې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو ویاړونو ترمنځ دبیلتانه کرښـه وباسـي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په یوه وخت کې حرکت پیل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کندهاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه یوولســـمـه نیټـه راووتلـه خودهمدغې لومړی ګڼې له خپرېدولو وروسته جریده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانیه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مدیریت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکې په لره پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصـرادب دپراختیاپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجریدې دخپرېدوسـره سم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخیلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې لیکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتو غزل محتوی هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـا ډک دی لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عـزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډېـرګـران دی
تـرکشـمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شـيرين ځـان مې پـه شـيرين وطن فـدادی
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده ای صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکره شـاعر هم په شـعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسـع کندهاری عبدالعلي مسـتغني ،عبدالهادي داوي ، سـيدمحسـن کندهاری ،عبدالسـلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکې جذبات ،داسارت اوبندګي پر ضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښـکلا ترسـيم ، په ټولنه کې دانسـان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دپرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته څيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښتـــــتانه شـــــاعران اوليکوالان يې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبياتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران يې روزلي دي.

۲- سراج الاخباردافغانستان په ابياتوکې يونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه يې وده ورکړه اوخلـــک يې دخپـــل هيواد دازادئ اوخپلواکۍ داخيستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې يې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختيا اوعلمي کولو له پاره يې ډېرې هلې ځلې کړي دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دښـــتو ژبې اهميت اوارزښـــت په ډاګه څرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه بايد پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښوونې اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســترشـــاعراوليکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبيبی په ليســـه کې مقررشو.

۷- ســراج الاخباردپښـــتو نظم اونثرته خپله غيرږ خلاصـــه کړه اوهغوته يې په خپله غيږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه يوازی دپشتو معاصرادب پرمختياکړې بلکې دکلاسيکې دورې شاعران يې معرفی کړي اودهغوی اشعاريې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته يې هم توجه کړې چې ۱,۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدين افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسـراج الاخبارپه پاڼوکې شـعر دشـعر پرځای پاته نشـودجريدې په وروسـتی پلان کې دمينی اومين ځای دژونددرېښـتينواصـولووينو پو هه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانسـتان په هنري ادبياتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې ماپه دې کتاب کې راوړې که چيرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسايل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې ليدل کيږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانسـتان کې سراج الاخبار افغانيه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونويو موضـــوع ګانو ځايونه ليدل کيږي. لکه دخپلواکی، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پيل کې دغه نويوالئ له پوډول شـــعري کمزوريو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپیلیدو زیری ورکړ شوئ دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځلیکونه

١- دسراج الاخبار بیلابیلی اته کلنی جریدې

٢- دافغان یاد- دکابل پوهنتون –دژبواودابیاتو پوهنځی-١٣۶٣ کال

٣- دغلام محی الدین افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبیاتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبیات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زیورالدین

درسی لکچرنوټ ١٣۵٨ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library